

Цьомко Надія

(студентка другого освітнього рівня I курсу,
спеціальність «Освітні, педагогічні науки»,
педагогічний факультет)

Т.К.Завгородня

(Наук. керівн. – д.пед. н., професор)

Підготовка викладача ЗВО до вивчення особистості студента з ООП

Процес вивчення студента з особливими освітніми потребами під час здійснення освітнього процесу, зокрема в інклюзивному середовищі, актуалізує широке коло педагогічних та психологічних проблем, пов'язаних із пізнанням особистості, як індивіда, з його особливостями.

Проблему інклюзивного навчання студентів закладів вищої освіти у своїх дослідженнях розглядають такі вчені як І. Томаржевська, О. Хорошайло, М. Чайковський, Г. Гребенюк, В. Скрипник, С. Літовченко, Н. Мірошніченко. Зазначені науковці досліджують психологічний супровід студентів з інвалідністю та їх навчання, виховання в них духовно-моральних цінностей, реабілітаційно-адаптаційний супровід інвалідів із вадами зору до навчання у вищих навчальних закладах, психологічний супровід адаптації першокурсників з особливими потребами, психолого-педагогічний супровід навчання осіб із порушеннями слуху у вищих навчальних закладах, а також інтеграція молоді з функціональними обмеженнями в сучасне середовище [5].

Мета нашого дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні аспектів підготовки викладача ЗВО до вивчення особистості студента, оскільки саме це є основною передумовою психолого-педагогічного супроводу та співпраці під час здійснення інклюзивного навчання у вищій школі.

За статистикою, з 2,5 мільйонів студентів вітчизняних навчальних закладів I-IV рівнів акредитації – 8 тисяч складають люди з особливими потребами [8]. Тому й у ЗВО має реалізуватися інклюзивна освіта.

А. Колупаєва стверджує, що *інклюзивна освіта* – (інклюзія – inclusion (англ.) – залучення), передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної людини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку [2, с. 49].

За Концепцією розвитку інклюзивної освіти. Наказ МОН від 01.10.2010 №912, *інклюзивне навчання* – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти особам з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [4].

Звісно, готовність викладача до здійснення інклюзивного навчання студента з ООП є результатом вивчення його особливих освітніх потреб. За дослідженням С. Альохіної готовність педагога до роботи в інклюзивному

середовищі – це інформаційна обізнаність, знання педагогічних технологій, оволодіння основ психології та корекційної педагогіки [1].

Особливі освітні потреби є соціальним явищем, уникнути якого не може жодне суспільство, і кожна держава. Однією з важливих проблем для студентів-першокурсників із особливими освітніми потребами є їх інтеграція у колектив студентів, а також пристосування навколишнього середовища до їх потреб. Така інтеграція у соціальне середовище передбачає організацію роботи з соціально-психологічної реабілітації та психологічної підтримки осіб з ООП у вищих навчальних закладах.

Інтеграція студента з інвалідністю в інклюзивне освітнє середовище вимагає досить тривалого періоду адаптації. Перш за все, таким студентам потрібно:

- інтегруватися у навчальний процес з його режимом, формами навчання, системою контролю знань;
- ознайомитися зі структурою навчального закладу, його традиціями;
- соціалізуватися у колективі студентської групи;
- пристосувати до ритму студентського життя і навчання свій організм, розкрити свої здібності і таланти.

На жаль, багатьом студентам із особливими освітніми потребами в навчальному закладі не вистачає достатньої уваги та підтримки з боку викладачів через те, що вони не вважають за потрібне повідомляти когось про свою хворобу. Деякі студенти занадто гостро сприймають інвалідність і не хочуть, щоб через їхню ваду на них навішували ярлики. Вони вважають, що з своїми проблемами впораються самостійно. Часто деякі студенти з інвалідністю покладаються на методи, що їм допомагали до цього часу. Але, оскільки темп навчання у вищому навчальному закладі швидший, ніж у школі, і доводиться виконувати більшу кількість завдань високої складності, додаткова допомога таким дітям, безумовно, знадобиться.

Під час вивчення особистості студента з ООП, а також при психолого-педагогічному супроводі слід використовувати такі методи:

- вивчення документації;
- метод анкетування;
- метод бесіди;
- аналіз результатів діяльності;
- метод спостереження;
- метод експерименту;
- метод тестування [3].

Із вище зазначених методів пропонуємо приклад бесіди викладача зі студентом з ООП.

Підготовка: Насамперед потурбуйтеся про те, щоб під час розмови не переважали емоції. Протягом першої бесіди краще не запитувати, чи дійсно студент переживає кризу. Починати розмову потрібно з дійсно існуючого

факту: нагадування про погіршення результатів навчання або зміну в поведінці, про конфлікт, який виник. Важливо також з'ясувати, в якому стані перебуває студент.

Під час першої бесіди наше завдання «розговорити» студента. Отже, слідує даним порадам:

1. Створіть атмосферу, в якій студент почуватиметься спокійно й упевнено.

2. Говоріть лише те, що потрібно сказати. Не розмовляйте на теми, які не стосуються справи. Поясніть студенту, що інформація, яку він вам довірів, не буде використана проти нього.

3. Будьте відверті зі студентом, ставте запитання чесно, відкрито. Слухайте уважно.

4. Сконцентруйтеся на видимій поведінці та реальних зовнішніх обставинах.

5. Уникайте порад, адже інколи вони можуть бути неправильно витлумачені, але коли студент їх потребує, то, звісно, радьте!

Проведення бесіди:

- Як ти почуваєшся?

- Чи я маю рацію, хвилюючись за тебе?

- Що тобі найбільше подобається під час навчання в університеті?

- З чим часто виникають труднощі?

- Чи хотів би ти щось змінити у цій ситуації?

- Чи є в тебе якась проблема? Чи готовий ти зараз обговорювати цю проблему?

- Чи можу я тобі чимось допомогти?

Як ми вже зазначали, доцільним під час вивчення студента з ООП є метод анкетування, тому пропонуємо діагностику В. Стефансона для визначення міжособистісних стосунків в групі.

Дана методика дозволяє визначити шість основних тенденцій поведінки людини в реальній групі: залежність (вивляється у внутрішньому прагненні індивіда до прийняття групових стандартів і цінностей), незалежність, комунікабельність (свідчить про контактність, прагнення до емоційних проявів в спілкуванні як в групі, так і за її межами), некомунікабельність, прийняття чи уникнення «боротьби» (демонструє прагнення добиватися або уникати взаємодії, зберігати нейтралітет в групових конфліктах, схильність до компромісів). Провести методику ви зможете, відсканувавши QR-код та перейшовши за посиланням [6].

Безперечно, вивчення особистості студента з ООП має бути побудоване на таких принципах:

- принцип особистісно-орієнтованого підходу до студентів та батьків, де в центрі стоять особистісні особливості дитини, сім'ї; забезпечення комфортних, безпечних умов;
- принцип гуманізації – усебічна повага до студента, до кожного члена сім'ї, віра в них, формування позитивної «Я-концепції»;
- принцип комплексності – психологічну допомогу можна розглядати тільки в комплексі, в тісному контакті психолога з куратором групи, вихователем гуртожитку, викладачами, адміністрацією, батьками;
- принцип діяльнісного підходу – психологічна допомога здійснюється з урахуванням провідного виду діяльності (у навчальній діяльності). Крім того, необхідно орієнтуватися також на той вид захоплення, який є значимим для людини.

Вивченням особистості студента з ООП у вищій школі займається також і практичний психолог, який здійснює певні етапи, щоб пізнати студента, а опісля здійснювати психологічний супровід. Розглянемо конкретніше дані етапи:

1. Психодіагностичний етап: діагностика рівня розвитку: виявлення індивідуальних особливостей розвитку; рівня розвитку психічних процесів; діагностики соціальної зрілості, стилю взаємодії педагогів і батьків; тестування та анкетування педагогів та батьків на предмет готовності до здійснення інклюзивного навчання; вивчення особливостей сім'ї, в якій виховується студент.

2. Оформлення документації для здійснення психолого-педагогічного супроводу студента з особливими потребами: психологічна картка індивідуального супроводу студента; картка реабілітації.

3. Розробка та затвердження індивідуальних програм навчання і розвитку з рекомендаціями для кураторів, педагогів і батьків, розроблених за участі різних фахівців (лікаря, психолога, соціального педагога).

4. Моніторинг результативності, який передбачає застосування таких методів: дидактичного – вивчення результативності різних сторін навчально-виховного процесу; виховного – визначення ефективності виховного процесу, системи стосунків його учасників; соціально-психологічного – спостереження за системою колективно-групових взаємин, психологічного стану студентів та їх батьків; медичного – відстеження динаміки стану здоров'я студента, який має особливі потреби.

5. Розробка шляхів корекції можливих негативних наслідків: спланувати форми, методи, прийоми роботи з студентами та їх батьками; індивідуальні та групові психолого-педагогічні програми супроводу, які виявляють відповідні проблеми; відстеження результативності впроваджених змін [3].

Так, після реалізації вище зазначених етапів можна здійснювати психологічний супровід студента з ООП. Що являє собою даний супровід? Отже, це:

- підвищення психологічної культури всіх учасників навчально-виховного процесу студентів, викладачів, працівників;
- соціально-психологічна діагностика, моніторинг особистісного розвитку і соціальної ситуації розвитку студентів, прогнозування змін освітньої ситуації та визначення її основних тенденцій;
- проектування і соціально-психологічна корекція розвитку студентів у навчально-виховному процесі.
- соціально-психологічна і педагогічна реабілітація студентів із особливими потребами.
- консультативно-методична допомога всім учасникам навчально-виховного процесу [7].

Саме завдяки вивченню особистості студента з ООП психолого-педагогічний супровід буде реалізований на високому рівні.

Отже, в процесі здійснення інклюзивного навчання в ЗВО, а саме психолого-педагогічного супроводу студента з ООП, головне – вивчити його особливості, пізнати його як особистість, для того, щоб співпраця та освітній процес були ефективними.

Список використаних джерел

1. Алёхина С. В. Готовность педагогов как основной фактор успешности инклюзивного процесса в образовании. *Психологическая наука и образование*, 2011. №1. С. 31-54.
2. Колупаева А., Таранченко О. Инклюзия – социальная модель устрою общества. *Початкова школа*, 2017. № 2. С. 47-50.
3. Обухівська А. Г. Психологічний супровід інклюзивної освіти: *метод. рек.* Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. С. 38-44.
4. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі : *навчально-наочний посіб.* Харків: Факт, 2015. 40 с.
5. Чайковський М. Є. Соціально-педагогічна робота з молоддю з особливими потребами в інклюзивному освітньому просторі : *монографія.* Київ: Університет «Україна», 2015. 436с.
6. Методики для дослідження особливостей особистості студента, його міжособистісних стосунків, здібностей, навчальної діяльності та професіоналізації. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5454168/page:4/>
7. Психологічний супровід навчання у ВНЗ осіб із обмеженими можливостями [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://uu.edu.ua/psihologichniy_suprovid_studentiv_z_invalidnistyu
8. Студенти з особливими потребами. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://kpi.ua/616-4>